

SPRAWOZDANIE Z NAUKOWEJ SESJI DOGMATYCZNEJ

TEOLOGÓW POLSKICH

Wyższe Seminarium Duchowne w Łomży 19-21 września 2005

Krzysztof Wojtkiewicz

WT US – Szczecin

W dniach 19 – 21 września 2005 w Wyższym Seminarium Duchownym w Łomży odbyło się seminarium naukowe Sekcji Dogmatycznej Teologów Polskich. Tematem tegorocznych wykładów była: „Teologia i Teologowie XX wieku. Krąg języka niemieckiego”

Seminarium rozpoczęło się wspólnym sprawowaniem Eucharystii, której przewodniczył biskup łomżyński Stanisław Stefanek. Następnie wygłoszony został pierwszy referat, wprowadzający w problematykę sympozjum, na temat: „Wprowadzenie do teologii niemieckiego XX wieku”. Miało być to wystąpienie ks. prof. Tomasza Węclawskiego i ks. dr Eligiusza Piotrowskiego. W związku z ich nieobecnością, referat odczytał ks. dr Krzysztof Michalczak z Poznania. W pierwszej części referatu (autorstwa ks. prof. Węclawskiego) zwrócono uwagę na tło teologii dwudziestowiecznej, jakim była myśl najwybitniejszych teologów i środowisk akademickich ostatnich 150 lat. Wśród nich wspomniano Friedricha Schleiermachera, ewangelicką szkołę w Erlangen z jej czołowym przedstawicielem Johannesem Christianem von Hofmannem, katolicką szkołę tybińską z jej wpływowym teologiem Johannem Adamem Möhlerem. Następnie wymieniono także przedstawicieli i współtwórców liberalnego nurtu dziewiętnastowiecznej teologii ewangelickiej, na czele z Davidem Friedrichem Straussem, przypomniano postulat historycznego myślenia u Adolfa von Harnacka, wpływ szkoły rzymskiej z Matthiasem Scheebenem, szereg teologów II połowy XIX wieku, od Ignacego Döllingera do Hermanna Schella. Swoje znaczenie miał także Sobór Watykański I ze swym akcentem eklezjologicznym i papieskim. Druga część, którą opracował ks. dr Eligiusz Piotrowski, koncentrowała się na obrazie teologii dwudziestowiecznej. Punktem wyjścia była myśl Adolfa von Harnacka i jego opowiedzenie się za historyzmem w teologii. W dalszej kolejności został przypomniany Ernest Troeltsch i jego próba przezwyciężenia fundamentalnego historyzmu. Pokrótkce zostały omówione takie postaci, jak Albert Schweitzer, Paul Tillich, Karl Barth, Emil Brunner Rudolf Bultmann. Natomiast w teologii katolickiej przypomniano kontrowersje pierwszych dziesięcioleci XX wieku wraz z mo-

dernizmem, a także szereg teologów, którzy przyczynili się do ożywienia katolickiej myśli teologicznej: Josefa Ruperta Geiselmanna, Bertholda Altanera, Karla Adama, Ericha Przywarę, Michaela Schmausa, Andreea Jungmanna, Hansa Ursa von Balthasara, Josepha Bernharta i Romano Guardiniego. Wiele idei i prądów autorstwa niniejszych teologów miało wpływ na Sobór Watykański II, który wyznaczył kierunki rozwoju zarówno dla współczesnej teologii niemieckiej, jak i dla teologii całego Kościoła.

Drugi dzień seminarium naukowego rozpoczął się Eucharystią sprawowaną pod przewodnictwem biskupa Tadeusza Zawistowskiego. Następnie w auli obrad przedstawiony został szereg wykładów. Jako pierwszy prelegent wystąpił ks. prof. Jerzy Buxakowski, w miejsce nieobecnego ks. prof. Cz. S. Bartnika, który miał ukazać osobę i dzieło Romana Guardiniego. Przedstawił on postać i myśl teologiczną ks. Franciszka Sawickiego, który był wprawdzie teologiem polskim, ale pisał swoje dzieła w dużej mierze w języku niemieckim. Scharakteryzowane zostały dziedziny, jakimi zajmował się ks. Sawicki, a mianowicie: chrystologią, antropologią oraz filozofią. Drugim referentem był ks. prof. Krzysztof Góźdz, który mówił o kalwińskim teologu – Oscarze Cullmannie. Skoncentrował się on na zasadniczej idei teologicznej Cullmanna, jaką było rozumienie chrześcijaństwa jako historii zbawienia, której centrum stanowi Jezus Chrystus.

Po krótkiej przerwie odbyła się druga część przedpołudniowych wykładów. Najpierw wystąpił ks. dr Norbert Podhorecki, który przedstawił rozumienie dogmatu przez niemieckiego kardynała Waltera Kaspera. Następnie ks. dr hab. Marek Pyc nakreślił sylwetkę Hansa Ursa von Balthasara. Zwrócił on uwagę na fakt, że na myśl bazylejskiego teologa miały wpływ jego wydarzenia życiowe. Zasadniczy rys teologii Balthasara stanowiło: idea chrystologicznego posłuszeństwa, duchowe dziedzictwo Ignacego Loyoli oraz mistycyzm Adrienne von Speyr. Ksiądz Pyc przedstawił także fundamenty metodologiczne myśli Balthasara. Kolejnym prelegentem miał być ks. abp prof. Alfons Nossol z wykładem o teologii Karola Bartha. W związku z jego nieobecnością, wygłoszony został referat ks. prof. Jerzego Szymika o Alfonsie Nossolu, który jako polski teolog, część swoich dzieł opublikował w języku niemieckim. Godny podkreślenia jest fakt, że na jego teologię zasadniczy wpływ wywarł Karl Barth. Ksiądz Szymik przedstawił cztery principia teologii Bartha, jakimi były: *Deus dixit*, *Solus Christus*, antropologia teologiczna i *Alter non allium*. Ostatnim prelegentem w tej części obrad był ks. dr Sławomir Śledziewski, który mówił o biskupie Gerhardzie Ludwiku Müllerze. Referat wyakcentował kilka podstawowych tez w teologii ratybońskiego biskupa:

działanie Boga w historii świata jako napędowej siły przemian; chrystologię jako punkt zwrotny w teologii; Maryję jako antycypację pełni człowieczeństwa; sakramentalny urząd święceń w Kościele, który wyraża się w trzech stopniach: diakonacie, kapłaństwie i biskupstwie, a także teologię wyzwolenia, która jest znakiem solidarności z ubogimi w Ameryce Południowej.

W sesji popołudniowej wystąpiło czterech teologów – jako pierwszy ks. prof. Bogdan Ferdek, który wygłosił referat o Horście Bürklem. Ksiądz Ferdek określił Bürklego jako teologa misji Kościoła w świecie globalnego pluralizmu. Dla Bürklego chrześcijaństwo nie było jedną z wielu religii, lecz szczytem objawienia, w którym inne religie znajdują swe spełnienie. Niemiecki teolog konsekwentnie realizował postulat encykliki *Redemptoris missio*, aby misjologię włączyć w eklezjologię. Aktualność myśli Bürklego polega na tym, aby w teologii był nieustannie realizowany Pawłowy nurt, tj. dialog chrześcijaństwa z innymi religiami (mowa św. Pawła na ateńskim Areopagu, Dz 17, 16-34). Następnie głos zabrała pani teolog dr Elżbieta Adamiak. Wygłosiła ona referat o protestanckiej teolog Dorothee Sölle. Na jej sposób definiowania teologii miała wpływ polemika z innymi teologami protestanckimi, na przykład z Rudolfem Bultmannem, ale także różnego rodzaju doświadczenia światowe i osobiste, takie jak: II wojna światowa, wojna w Wietnamie, w Nikaragui. Ważny rysem jej teologii jest feminizm. D.Sölle miała swoje credo religijno-polityczno-egzystencjalne. Postulowała wiązanie wiary i polityki. Uważała, że po wydarzeniach w Auschwitz nie sposób uprawiać teologii bez odniesienia do niego. Poddawała w wątpliwość wiarę bierną, nieprzeżywaną. W swojej teologii stosowała pewnego rodzaju dialektykę, np. pisała o obecności i zarazem nieobecności Boga w świecie. Trzecim z kolei mówcą był ks. prof. Roman Karwacki. W swoim wystąpieniu zaprezentował poglądy kardynała Leo Scheffczyka, którego hasło biskupie było także myślą przewodnią całej jego teologii: „Głosić niezgłębione bogactwo Chrystusa” Teologię niemieckiego kardynała cechuje ściśle trzymanie się zasad wiary. Pisał on na temat wszystkich traktatów teologicznych, poczynawszy od nauki o Bogu a skończywszy na eschatologii. Czuł się powołany zarówno do przekazywania nieskażonej nauki wiary, jak i do jej obrony. Następnie głos zabrał dr Marek Chojnacki, który mówił o jednej z najwybitniejszych postaci z zakresu teologii dwudziestowiecznej – Karlu Rahnerze. M. Chojnacki w sposób dość oryginalny ujął ogromne dzieło Rahnera w trzy częściową sumę i starał się omówić najbardziej charakterystyczne jej cechy. I tak, pierwszą część określił jako łaskę i objawienie, druga – to chrystologia, a trzecią nazwał eklezjologią. Ostatnim referentem drugiego dnia sesji był ks. prof. Lucjan

Balter. Miał on za zadanie przedstawić postać niemieckiego kardynała Karla Lehmana. Ksiądz Balter wygłosił swój referat, stawiając dwa kontrowersyjne pytania: dlaczego warto mówić o Karlu Lehmanie jako teologu i czy jest on jeszcze dogmatykiem. W związku z wykonywaniem wielu zadań w Kościele niemiecki kardynał, zdaniem Baltera, nie jest już teologiem dogmatycznym w ścisłym sensie, ponieważ absorbuje go wiele tematów z dziedziny moralnej i społecznej. Niemniej Balter przypominał, że myśl teologiczna Lehmana rozwijana była od czasu jego doktoratu wokół zagadnienia zmartwychwstania Jezusa Chrystusa.

Na ostatni trzeci dzień zjazdu przewidziano tylko jeden referat, który wygłosił ks. prof. Andrzej Czaja. Zaprezentował on sylwetkę kardynała Josepha Ratzingera, obecnego Ojca Świętego Benedykta XVI oraz jego teologię. Ksiądz Czaja ukazał cztery kierunki teologicznej myśli Ratzingera, które stanowią równocześnie priorytety obecnego pontyfikatu. Są nimi: teologia, Kościół, liturgia i dialog. W odniesieniu do pierwszego priorytetu – teologii, Czaja mówił o aktualnych trudnościach, jakie przed nią stoją: teologia wyzwolenia, relatywizm i antyduch Soboru Watykańskiego II. Według Ratzingera w dobie obecnej ważniejsza wydaje się być służba prawdzie od kreatywności teologów, którzy często oddalają się od ortodoksyjnej nauki Kościoła. Drugi priorytet to Kościół. Kardynał Ratzinger nieustannie nauczał o Kościele żywym, pełnym ewangelicznego zaczynu. Był promotorem soborowej idei eklezjologicznej, która ujmowała Kościół jako *communio*. W duchowym życiu Kościoła powinny być realizowane trzy zasady pierwszeństwa: zasada przyjęcia przed dawaniem (u podstaw tej zasady leży myśl pierwotnego daru udzielonego człowiekowi przez Boga). Druga zasada komunii z Bogiem jako warunek komunii ludźmi między sobą. I trzecia zasada to pierwszeństwo Kościoła powszechnego przed Kościołami partykularnymi. Trzecim priorytetem w teologicznej myśli Ratzingera jest odnowa soborowej liturgii. Dla obecnego papieża liturgia jest darem Bożym a nie tworem człowieka. Zdecydowanie przeciwstawia się on samowolnemu kształtowaniu i zmianom, jakie dokonywane są wbrew duchowi soborowemu i całej tradycji Kościoła. Ostatni – czwarty priorytet – to dialog ekumeniczny i międzyreligijny. Ojciec Święty okazuje się nieustraszoną orędownikiem głoszenia nieskazitelnych prawd Bożych. Jest zdania, że dialog nie może prowadzić do zmiany istoty wiary. Nie zgadza się on z przyjmowanym powszechnie postulatem, aby praxis była miernikiem prawdy. Prawdę trzeba zawsze odróżniać od ludzkich tradycji i zwyczajów.

Po krótkiej przerwie odbyły się wybory nowego zarządu Sekcji Dogmatycznej Teologów Polskich. Po dwóch głosowaniach nowym przewodniczącym został wybrany ks. prof. Krzysztof Gózdź z Lublina, jego zastępcą został ks. dr hab. Włodzimierz Wołyniec z Wrocławia. Sekretarzem mianowany został pan prof. Karol Klauza, a członkami Zarządu ks. prof. Bogdan Ferdek i ks. dr hab. Krzysztof Guzowski. Przyszłe spotkanie zaplanowano we Wrocławiu, a jego tematem mają być wybrane zagadnienia teologii polskiej oraz jej czołowi przedstawiciele. Seminarium naukowe zostało zakończone Eucharystią w intencji zmarłych dogmatyków. Przewodniczył jej ks. bp dr Jacek Jezierski, dotychczasowy przewodniczący zarządu.

**W POSŁUDZE SAKRAMENTU EUCHARYSTII
- SZAFARZ ZWYCZAJNY I NADZWYCZAJNY**

Peter Caban

WT Uniwersytetu w Bratysławie – Słowacja

Foreword:

This is a short, but an apt study, which deals with ministers of the Eucharist. It presents to readers the historical development of Eucharistic ministers from the ancient times up to the present recalling the newest Church documents on this problematic. The aim of this study is to give an exact and fitting review of the history and of the present regulations for ordinary and extraordinary ministers of the Eucharist.

Celem niniejszego, krótkiego opracowania jest przedstawienie kształtowania się posługi szafarzy Eucharystii w ciągu całej historii Kościoła do dzisiaj, biorąc również pod uwagę aktualne dokumenty Kościoła o tej problematyce. Praca ta ma być przejrzystym podsumowaniem historii oraz współczesnych reguł dotyczących zwyczajnych i nadzwyczajnych akolitów.

Na Słowacji istnieje wiele parafii, w których działają zwyczajni i nadzwyczajni akolici, to znaczy, że Komunię św. przyjmujemy od osoby duchownej lub wyznaczonej osoby świeckiej, która otrzymała posługę akolity.

Rozdział ósmy dokumentu „Dyrektywy o rozstrzygnięciu niektórych problemów współpracy katolików świeckich delegowanych do spełniania niektó-